Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 21. marca 2024*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Potrošniška kreditna pogodba – Direktiva 2008/48/ES – Člen 3(g), člen10(2)(g) in člen 23 – Skupni stroški kredita za potrošnika. – Nenavedba upoštevnih stroškov – Kazen – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člen 3(2), člen 4(2), člen 6(1) in člen 7(1) – Točka 1(o) Priloge k Direktivi 93/13 – Pomožne storitve h kreditni pogodbi – Pogoji, ki potrošniku, ki kupuje te storitve, dajejo prednost pri obravnavi njegove vloge za kredit in dajanju izposojenega zneska na razpolago ter možnost odloga ali reprogramiranja mesečnih obrokov kredita s plačilom dodatnih stroškov“

V zadevi C-714/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) z odločbo z dne 21. novembra 2022, ki je na Sodišče prispela 22. novembra 2022, v postopku

S. R. G.

proti

Profi Credit Bulgaria EOOD,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi O. Spineanu-Matei (poročevalka), predsednica senata, S. Rodin, sodnik, in L. S. Rossi, sodnica,

generalni pravobranilec: J. Richard de la Tour,

sodna tajnica: R. Stefanova-Kamisheva, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. novembra 2023,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Profi Credit Bulgaria EOOD H. Hinov, M. Voynova, advokati, in K. Vonidova-Milcheva,

– za Evropsko komisijo N. Nikolova, I. Rubene in N. Ruiz García, agenti,

* Jezik postopka: bolgarščina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(1), člena 4(1) in (2), člena 6(1) in člena 7(1) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288), točke 1(o) Priloge k Direktivi 93/13 ter člena 3(g), člena 10(2)(g) in člena 23 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (UL 2008, L 133, str. 66).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med osebo S. R. G. s prebivališčem v Bolgariji in družbo Profi Credit Bulgaria EOOD, kreditno institucijo bolgarskega prava, glede neveljavnosti kreditne pogodbe in posledic, ki iz tega izhajajo v zvezi z vračilom zneskov, dolgovanih iz naslova obresti in stroškov, plačanih na podlagi te pogodbe.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

3 Člen 3 Direktive 93/13 določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

2. Pogodbeni pogoj šteje za pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

Dejstvo, da sta se stranki o nekaterih vidikih pogoja ali o posebnem pogoju dogovorili posamično, ne izključuje uporabe tega člena za preostalo pogodbo, če celotna ocena pogodbe pokaže, da gre vendarle za vnaprej oblikovano tipsko pogodbo.

Če prodajalec ali ponudnik trdi, da sta se stranki o tipskem pogoju dogovorili posamično, nosi dokazno breme.

3. Priloga vsebuje okvirni in nedokončani seznam pogojev, ki lahko štejejo za nepoštene.“

4 Člen 4 te direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nepoštenosti pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

5 Člen 6(1) navedene direktive določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

6 Člen 7(1) iste direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

7 Priloga k Direktivi 93/13 je naslovljena „[p]ogoji, navedeni v členu 3(3)“. Točka 1(o) te priloge določa:

„1. Pogoji, katerih cilj ali učinek je:

[…]

(o) obveznost potrošnika, da izpolni vse njegove obveznosti, če prodajalec ali ponudnik tega ne stori.“

Direktiva 2008/48

8 V uvodnih izjavah 19, 20, 43 in 47 Direktive 2008/48 je navedeno:

„(19) Da bi se potrošniki lahko odločali ob polnem poznavanju dejstev, bi morali še pred sklenitvijo kreditne pogodbe dobiti ustrezne podatke, ki jih lahko potrošnik odnese s seboj in preuči, o pogojih in stroških kredita ter svojih obveznostih. Za zagotovitev kar največje preglednosti in primerljivosti ponudb bi morali ti podatki vsebovati predvsem strošek [EOM] za ta kredit, ki bi jo bilo treba v vsej Skupnosti določiti na enak način. […]

(20) Skupni stroški kredita za potrošnika bi morali zajemati vse stroške, tudi obresti, provizije, davke, pristojbine za kreditne posrednike in vse druge pristojbine, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo, razen notarskih stroškov. […]

[…]

(43) Za pospeševanje vzpostavitve in delovanja notranjega trga in zagotovitev visoke ravni varstva potrošnikov v vsej Skupnosti je treba zagotoviti primerljivost informacij o stroških [EOM] v vsej Skupnosti. […] Ta direktiva mora zato jasno in izčrpno opredeliti celoten strošek kredita, ki bremeni potrošnika.

[…]

(47) Države članice bi morale predpisati pravila za kazni za kršitve nacionalnih določb, sprejetih v skladu s to direktivo, in zagotoviti njihovo izvajanje. Čeprav izbira kazni ostaja v pristojnosti držav članic, bi morale biti predpisane kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

9 Člen 3 te direktive, naslovljen „Opredelitev pojmov“, določa:

„V tej direktivi se uporabljajo naslednje opredelitve:

[…]

(g) ‚skupni stroški kredita za potrošnika‘ pomeni vse stroške, vključno z obrestmi, provizijami, davki in vsemi drugimi vrstami pristojbin, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo in ki so dajalcu kredita znani, razen notarskih stroškov; stroški, povezani s pomožnimi storitvami v zvezi s kreditno pogodbo, zlasti zavarovalne premije, so tudi vključeni, če je sklenitev dodatne storitvene pogodbe obvezna že za samo pridobitev kredita ali pod pogoji, ki se tržijo;

[…]

(i) ‚[EOM]‘ pomeni skupne stroške kredita za potrošnika, izražene kot letni odstotek skupnega zneska kredita, po potrebi vključno s stroški iz člena 19(2);

[…].“

10 Člen 10 navedene direktive, naslovljen „Informacije, ki se morajo vključiti v kreditne pogodbe“, v odstavku 2 določa:

„Kreditna pogodba jasno in jedrnato navaja:

[…]

(g) [EOM] in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik, izračunan ob sklenitvi kreditne pogodbe; navedejo se vse predpostavke, uporabljene za izračun navedenih obresti;

[…].“

11 Člen 19 iste direktive, naslovljen „Izračun [EOM]“, v odstavku 2 določa:

„Za namen izračuna [EOM] se določijo celotni stroški kredita potrošniku, razen kateri koli stroški, ki jih potrošnik plača za neizpolnjevanje katerih koli obveznosti iz kreditne pogodbe, in stroški, razen nakupne cene, ki jih mora za blago ali storitve plačati ne glede na to, ali gre za kreditno ali gotovinsko transakcijo.

Stroški vodenja računa, na katerem se evidentirajo plačilne transakcije in črpanja, stroški uporabe plačilnih sredstev za plačilne transakcije in črpanja ter drugi stroški v zvezi s plačilnimi transakcijami se vključijo v skupne stroške kredita potrošniku, razen če je odprtje računa neobvezno in so stroški računa jasno in ločeno prikazani v kreditni pogodbi ali kateri koli drugi pogodbi, sklenjeni s potrošnikom.“

12 Člen 22 Direktive 2008/48, naslovljen „Usklajevanje in obveznost izvajanja te direktive“, določa:

„[…]

3. Države članice nadalje zagotovijo, da se določbam, ki jih sprejmejo pri izvajanju te direktive, ni mogoče izogniti z načinom oblikovanja pogodb, zlasti z vnašanjem črpanj ali kreditnih pogodb, ki spadajo v področje uporabe te direktive, v kreditne pogodbe, katerih značilnosti ali namen bi lahko omogočili, da se izognejo njeni uporabi.

4. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da potrošniki ne izgubijo zaščite, ki jim jo zagotavlja ta direktiva, na podlagi izbire zakonodaje tretje države kot zakonodaje, ki velja za kreditno pogodbo, če je kreditna pogodba tesno povezana z ozemljem ene ali več držav članic.“

13 Člen 23 te direktive, naslovljen „Kazni“, določa:

„Države članice sprejmejo pravila glede kazni, ki veljajo v primeru kršitve nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in vse potrebne ukrepe za zagotovitev izvrševanja teh kazni. Predpisane kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

Bolgarsko pravo

Zakon o obligacijskih razmerjih in pogodbah

14 Zakon za zadalzhenyata i dogovorite (zakon o obligacijskih razmerjih in pogodbah, DV št. 275 z dne 22. novembra 1950) v členu 26(1) določa:

„Pogodbe, ki so v nasprotju ali s katerimi se krši zakon in pogodbe, ki so v nasprotju z dobrimi običaji, vključno z dednimi pogodbami, so nične.“

ZPK

15 Zakon za potrebitelskia kredit (zakon o potrošniških kreditih, DV št. 18 z dne 5. marca 2010; v nadaljevanju: ZPK) v členu 10a določa:

„1. Dajalec kredita lahko od potrošnika zahteva plačilo stroškov in provizij za pomožne storitve, povezane s potrošniško kreditno pogodbo.

2. Dajalec kredita ne sme zahtevati plačila stroškov in provizij za dejavnosti v zvezi z izplačilom in upravljanjem kredita.

3. Dajalec kredita lahko plačilo stroškov in/ali provizij za isto delo zahteva le enkrat.

4. Vrsta in višina stroškov in/ali provizij ter delo, za katero so zaračunani, morajo biti v potrošniški kreditni pogodbi določeni jasno in natančno.“

16 Člen 11 ZPK določa:

„(1) Potrošniška kreditna pogodba je sestavljena v razumljivem jeziku in vsebuje:

[…]

10. [EOM] in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik, izračunan ob sklenitvi kreditne pogodbe; navedejo se vse predpostavke, uporabljene za izračun navedene obrestne mere, kot so opredeljene v Prilogi 1;

[…].“

17 Člen 19 ZPK določa:

„(1) [EOM] kredita je vsota sedanjih in prihodnjih stroškov kredita za potrošnika (obresti, drugi neposredni ali posredni stroški, provizije ali plačila katere koli vrste, […]), izražena kot letni odstotek skupnega zneska kredita.

(2) [EOM] kredita se izračuna po formuli […]

(3) Izračun [EOM] kredita ne vključuje stroškov:

1. ki jih potrošnik plača za primer neizpolnitve svojih obveznosti na podlagi potrošniške kreditne pogodbe;

2. razen nakupne cene blaga ali storitve, ki jo mora plačati ob nakupu blaga ali opravljanju storitve, ne glede na to, ali gre za kreditno ali gotovinsko transakcijo.

3. vodenja računa v zvezi s potrošniško kreditno pogodbo, pri čemer so stroški […] jasno in ločeno navedeni v kreditni pogodbi ali kateri koli drugi pogodbi, sklenjeni s potrošnikom.

(4) […] [EOM] ne sme presegati petkratnika zakonske obrestne mere zamudnih obresti v [bolgarskih levih (BGN)] in v tuji valuti, določene s sklepom sveta ministrov Republike Bolgarije.

(5) […] Pogodbeni pogoji, ki presegajo stroške, določene v odstavku 4, se štejejo za nične.

(6) […] Pri plačilih na podlagi pogodb, ki vsebujejo pogoje, ki so bili na podlagi odstavka 5 ugotovljeni za nične, se zaračunani zneski, ki presegajo prag iz odstavka 4, odštejejo pri naslednjih plačilih v okviru kredita.“

18 Člen 21 ZPK določa:

„1. Vsak pogoj potrošniške kreditne pogodbe, katerega cilj ali posledica je obidenje zahtev tega zakona, je ničen.

2. Vsak pogoj potrošniške kreditne pogodbe po fiksni obrestni meri, ki določa višje nadomestilo dajalcu kredita kot je določeno v členu 32(4) je ničen.“

19 Člen 22 ZPK določa:

„[…] V primeru neizpolnjevanja zahtev iz člena 10(1), člena 11(1), točke od 7 do 12 in 20 ter (2), in člena 12(1), točke 7 do 9, je potrošniška kreditna pogodba neveljavna.“

20 Člen 23 ZPK določa:

„Če se potrošniška kreditna pogodba razglasi za neveljavno, mora potrošnik plačati le neto vrednost (glavnico) kredita; ni pa dolžan plačati obresti ali drugih stroškov kredita.“

21 Člen 1, točka 1, dopolnilnih določb ZPK določa:

„V tem zakonu

‚skupni stroški kredita za potrošnika‘ pomenijo vse stroške kredita, vključno z obrestmi, provizijami, dajatvami, plačilom kreditnih posrednikov in vsemi drugimi vrstami stroškov, neposredno povezanih s potrošniško kreditno pogodbo, ki jih mora potrošnik plačati in ki so dajalcu kredita znani, vključno s stroški pomožnih storitev v zvezi s kreditno pogodbo, zlasti zavarovalnimi premijami, če je poleg tega sklenitev pogodbe o storitvah obvezna že za samo pridobitev kredita ali na podlagi poslovnih določil in pogojev. Skupni stroški potrošniškega kredita ne vključujejo notarskih stroškov.“

GPK

22 Grazhdanski protsesualen kodeks (zakonik o civilnem postopku, DV št. 59 z dne 20. julija 2007, v nadaljevanju: GPK) v členu 7(3) določa:

„[…] Sodišče po uradni dolžnosti preveri obstoj nepoštenih pogojev v potrošniški pogodbi. Strankam daje možnost, da o teh vprašanjih predložijo stališča.“

23 Člen 78 GPK določa:

„1. Takse, stroške postopka in morebitno nagrado odvetnika, ki jih je plačala tožeča stranka, mora nositi tožena stranka v tolikšnem delu, v kolikšnem je bilo zahtevku ugodeno.

2. Če tožena stranka s svojim ravnanjem ni razlog za postopek in pripozna utemeljenost zahtevka, se stroški naložijo tožeči stranki.

3. Tudi tožena stranka ima pravico zahtevati povračilo nastalih stroškov v sorazmerju z delom zahtevka, ki je bil zavrnjen.

4. Tožena stranka ima pravico do stroškov tudi v primeru ustavitve postopka v zadevi.

[…]“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

24 Stranki v postopku v glavni stvari sta 10. oktobra 2019 sklenili potrošniško kreditno pogodbo, katere predmet je bilo posojilo v višini 5000 BGN (približno 2500 EUR) za obdobje 36 mesecev, za katero veljata letna obrestna mera v višini 41 % in EOM v višini 49,02 %. Skupni znesek, ki ga je bilo treba vrniti na podlagi te pogodbe, je znašal 8765,02 BGN (približno 4400 EUR).

25 V navedeni pogodbi je bilo določeno, da ima stranka možnost pridobiti eno ali več pomožnih storitev, katerih pravila uporabe so bila podrobno določena v splošnih pogojih te pogodbe. Tako se je lahko stranka v skladu s točko 15 teh pogojev odločila, da ne bo kupila pomožne storitve ali da bo kupila eno ali več pomožnih storitev. V točki 15.1 teh pogojev je bila storitev „Fast“ opisana tako, da daje stranki, ki je kupila to storitev, prednost pri obravnavi vloge za kredit in dajanju sredstev na razpolago, kar naj bi se zgodilo v 24 urah po tem, ko je dajalec kredita prejel podpisano kreditno pogodbo. V točki 15.2 navedenih pogojev je bila storitev „Flexi“ opisana tako, da pod določenimi pogoji omogoča spremembo prvotnega načrta odplačevanja. Zadnjenavedena storitev je omogočila odlog plačila mesečnih obrokov, med drugim v primeru nezmožnosti za delo, odpovedi pogodbe o zaposlitvi, neplačanega dopusta, izgube ali poslabšanja premoženja zaradi nesreče ali smrti osebe, ki prispeva k prihodkom gospodinjstva. V skladu s točko 15.2.2.1 istih pogojev je bilo treba za pridobitev te storitve „Flexi“ podpisati aneks k pogodbi.

26 Oseba S. R. G. se je odločila za nakup pomožnih storitev „Fast“ in „Flexi“ po ceni 1250 BGN (približno 625 EUR) in 2500 BGN (približno 1250 EUR). Ker so bile te cene kot sestavni del zadevne kreditne pogodbe vključene v načrt odplačevanja, je skupni znesek, ki ga je bilo treba vrniti na podlagi te pogodbe, znašal 12.515,02 BGN (približno 6257 EUR).

27 Po mnenju predložitvenega sodišča v postopku v glavni stvari ni sporno, da sta bili ti pomožni storitvi ob sklenitvi zadevne kreditne pogodbe prostovoljno naročeni, ne da bi se zatrjevalo, da je bila oseba S. R. G. zavedena v zmoto glede narave te pogodbe in da družba Profi Credit Bulgaria ne bi privolila v odobritev navedenega kredita, če navedeni storitvi ne bi bili kupljeni.

28 Oseba S. R. G. je pri predložitvenem sodišču vložila negativno ugotovitveno tožbo, s katero je predlagala, naj se ugotovi, da družbi Profi Credit Bulgaria ni dolžna plačati skupnega zneska 7515,02 BGN (približno 3775 EUR), od tega 3765,02 BGN (približno 1900 EUR) ustreza skupnemu znesku pogodbenih obresti, vključno z letno obrestno mero in EOM za celotno trajanje zadevne kreditne pogodbe, in 3750 BGN (približno 1875 EUR), ki ustrezajo vsem zneskom, dolgovanim za pomožni storitvi „Fast“ in „Flexi“.

29 Po mnenju osebe S. R. G. so pogodbeni pogoji, ki določajo obveznost plačila teh obresti in storitev, nični, ker so v nasprotju z moralnimi načeli. Po eni strani tožeča stranka v postopku v glavni stvari trdi, da navedeni storitvi, za katerih plačilo se zahteva znesek, ki presega polovico posojenega zneska, dejansko spadata v okvir dejavnosti vodenja kredita. V skladu s členom 10a(2) ZPK pa naj dajalec kredita za to dejavnost ne bi mogel zahtevati plačila stroškov in provizij. Po drugi strani trdi, da bi morala biti cena istih storitev vključena v EOM, saj pomeni strošek, ki je vključen v kreditno pogodbo in zadevni načrt odplačevanja. Dajalec kredita pa naj te cene namenoma ne bi vključil v EOM, da bi obšel člen 19(4) ZPK, v skladu s katerim EOM ne sme presegati petkratnika zakonske obrestne mere zamudnih obresti v BGN in tujih valutah.

30 Nasprotno pa družba Profi Credit Bulgaria trdi, da se je oseba S. R. G. odločila kupiti pomožni storitvi „Fast“ in „Flexi“, pri čemer je vedela za informacije, ki ji jih je predložila pred sklenitvijo zadevne kreditne pogodbe, in da je oseba S. R. G. uporabila ti storitvi. Glede obrestne mere in izračuna EOM tožena stranka v postopku v glavni stvari trdi, da je bilo v tej kreditni pogodbi določeno, da je bil ta izračun opravljen na podlagi prvotnih zneskov obresti in drugih stroškov ter da se je uporabljal do izteka trajanja navedene pogodbe.

31 V tem okviru se predložitveno sodišče na prvem mestu sprašuje o razlagi Direktive 2008/48, zlasti o določitvi EOM, o posledicah netočne navedbe te obrestne mere v kreditni pogodbi in o sorazmernosti kazni, ki jo bolgarska ureditev določa v primeru netočne navedbe navedene obrestne mere.

32 V zvezi s tem to sodišče trdi, da je v skladu s členom 22 ZPK v povezavi s členom 11(1), točka 10, in členom 23 ZPK potrošniška kreditna pogodba, v kateri ni navedena EOM, nična, tako da je potrošnik dolžan le neto vrednost kredita, brez obresti ali stroškov. Zato se navedeno sodišče sprašuje, ali v obravnavanem primeru plačilo, dogovorjeno za pomožni storitvi „Fast“ in „Flexi“, pomeni strošek, ki bi moral biti vključen v formulo za izračun EOM v skladu s členom 3(g) Direktive 2008/48, in ali je netočno navedbo te obrestne mere v zadevni kreditni pogodbi mogoče enačiti z nenavedbo navedene obrestne mere. Poleg tega se sprašuje o sorazmernosti – v smislu te direktive – nacionalne ureditve, ki z ničnostjo sankcionira pogodbo, v kateri je navedena napačna EOM, in zato dajalcu kredita odvzame njegovo pravico do obresti in stroškov, določenih v tej pogodbi.

33 Na drugem mestu, predložitveno sodišče se s sklicevanjem na svojo obveznost nadzora nad nepoštenostjo pogojev v potrošniških pogodbah sprašuje o razlagi Direktive 93/13, zlasti o tem, ali pogoji kreditne pogodbe, ki se nanašajo na pomožne storitve, kakršne so te v sporu, o katerem odloča, spadajo v glavni predmet te kreditne pogodbe, in če je tako, ali so nepošteni.

34 Na tretjem in zadnjem mestu se predložitveno sodišče, še vedno glede Direktive 93/13, kot jo je Sodišče razložilo v sodbi z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578), sprašuje o razdelitvi stroškov, zlasti o tem, ali bi bila morebitna obveznost osebe S. R. G., da nosi del stroškov, če bi bilo njenemu zahtevku delno ugodeno, v nasprotju s členom 6(1) in členom 7(1) te direktive.

35 V teh okoliščinah je Sofiyski Rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

1. Ali je treba člen 3(g) Direktive [2008/48] razlagati tako, da so nadomestila za pomožne storitve, dogovorjene k pogodbi o potrošniškem kreditu, kakršna so nadomestila za možnost odloga ali zmanjšanja obrokov, del [EOM] kredita?

2. Ali je treba člen 10(2)(g) Direktive [2008/48] razlagati tako, da je treba napačno navedbo [EOM] v kreditni pogodbi, sklenjeni med ponudnikom in potrošnikom kreditojemalcem, šteti za nenavedbo [EOM] v kreditni pogodbi in da mora nacionalno sodišče uporabiti pravne posledice, ki so v nacionalnem pravu določene za nenavedbo [EOM] v potrošniški kreditni pogodbi?

3. Ali je treba člen 22(4) Direktive [2008/48] razlagati tako, da je kazen, ki je določena v nacionalnem pravu v obliki ničnosti potrošniške kreditne pogodbe, v skladu s katero je treba vrniti zgolj odobreni znesek kredita, sorazmerna, če [EOM] v potrošniški kreditni pogodbi ni natančno navedena?

4. Ali je treba člen 4(1) in (2) Direktive [93/13] razlagati tako, da je treba stroške za paket pomožnih storitev, ki so določeni v ločenem dodatnem sporazumu k potrošniški kreditni pogodbi kot glavni pogodbi, šteti za del glavnega predmeta pogodbe in zato ne morejo biti predmet presoje njihove nepoštenosti?

5. Ali je treba člen 3(1) Direktive [93/13] v povezavi s točko 1(o) Priloge k Direktivi razlagati tako, da je pogoj v pogodbi o pomožnih storitvah potrošniškega kredita nepošten, če potrošniku daje abstraktno možnost odloga ali reprogramiranja obrokov, za kar mora plačevati nadomestila tudi, če te možnosti ne izkoristi?

6. Ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 in načelo učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta ureditvi, ki omogoča, da se del stroškov postopka naloži potrošniku v naslednjih primerih[, prvič,] če se predlogu za ugotovitev, da zneski niso dolgovani zaradi ugotovljene nepoštenosti pogoja, delno ugodi […], [drugič,] če potrošnik praktično ne more uveljavljati pravice pri opredelitvi zneska terjatve oziroma mu je to pretirano oteženo, in [tretjič,] vedno, kadar gre za nepošten pogoj, vključno s primeri, ko obstoj nepoštenega pogoja ne vpliva neposredno niti v celoti niti delno na višino kreditodajalčeve terjatve ali ko pogoj ni neposredno povezan s predmetom postopka?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

36 Najprej je treba ugotoviti, da čeprav se predložitveno sodišče v besedilu prvega vprašanja omejuje na omembo storitve, ki je pomožna potrošniški kreditni pogodbi in na podlagi katere je mogoče odložiti odplačilo mesečnih obrokov ali zmanjšati njihov znesek, pa je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da se problematika, ki se postavlja s tem vprašanjem, nanaša na pomožni storitvi iz postopka v glavni stvari, navedeni v točki 25 te sodbe.

37 Da bi se temu sodišču dal koristen in popoln odgovor, je treba zato šteti, da se navedeno vprašanje nanaša na ti pomožni storitvi in da navedeno sodišče z njim v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(g) Direktive 2008/48 razlagati tako, da stroški v zvezi s pomožnimi storitvami k potrošniški kreditni pogodbi, ki potrošniku, ki kupuje te storitve, dajejo prednost pri obravnavi njegove vloge za kredit in dajanju na voljo izposojenega zneska ter možnost odloga odplačila mesečnih obrokov ali njihovega zmanjšanja, spadajo pod pojem „skupni stroški kredita za potrošnika“ v smislu te določbe in posledično pod pojem „EOM“ v smislu tega člena 3(i).

38 V skladu s členom 3(g) Direktive 2008/48 pojem „skupni stroški kredita za potrošnike“ vključuje vse stroške, vključno z obrestmi, provizijami, davki in vsemi drugimi vrstami pristojbin, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo in ki so dajalcu kredita znani, razen notarskih stroškov. V skladu s to določbo ti stroški vključujejo tudi stroške pomožnih storitev, povezanih s kreditno pogodbo, če je sklenitev pogodbe o storitvi obvezna že za samo pridobitev kredita ali na podlagi poslovnih določil in pogojev.

39 V skladu s členom 3(i) Direktive 2008/48 EOM pomeni skupne stroške kredita za potrošnika, izražene kot letni odstotek skupnega zneska kredita, po potrebi vključno s stroški iz člena 19(2) te direktive.

40 Zakonodajalec Evropske unije je za zagotovitev širokega varstva potrošnikov uporabil široko opredelitev pojma „skupni stroški kredita za potrošnika“ (sodba z dne 16. julija 2020, Soho Group, C-686/19, EU:C:2020:582, točka 31 in navedena sodna praksa), ki označuje vse stroške, ki jih mora potrošnik plačati v zvezi s kreditno pogodbo in ki so dajalcu kredita znani (sodba z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, točka 84).

41 Poleg tega člen 22(3) Direktive 2008/48 državam članicam za zagotovitev tega varstva nalaga, da morajo zagotoviti, da se določbam, ki jih sprejmejo pri izvajanju te direktive, ni mogoče izogniti z načinom oblikovanja pogodb (sodba z dne 11. septembra 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, točka 30).

42 Iz prej navedenega izhaja, da je treba za odgovor na prvo vprašanje preučiti, prvič, ali je pridobitev zadevnih pomožnih storitev pogoj za samo pridobitev kredita ali pa je obvezna na podlagi pogodbenih določil in poslovnih pogojev, in drugič, ali gre dejansko za pomožne storitve h kreditni pogodbi iz postopka v glavni stvari, in ne za shemo, namenjeno prikrivanju dejanskih stroškov tega kredita, kot v bistvu trdi oseba S. R. G.

43 V zvezi s tem je treba najprej pojasniti, da je le predložitveno sodišče pristojno, da opravi tak preizkus ob upoštevanju vseh informacij, ki jih ima na voljo. Pri tem preizkusu se to sodišče ne more opreti le na okoliščino, da sta bili pomožni storitvi iz postopka v glavni stvari ob sklenitvi te kreditne pogodbe prostovoljno naročeni ali da so bili, kot je družba Profi Credit Bulgaria trdila na obravnavi, zneski, dolgovani na podlagi navedene pogodbe, in stroški v zvezi s tema storitvama navedeni ločeno v prvotnem načrtu odplačila.

44 Navedeno sodišče se mora sklicevati tudi na vsa določila kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari in njene splošne pogoje ter na pravni okvir in dejanske okoliščine, v katere se umešča ta pogodba, da bi ugotovilo, ali je bila sklenitev te pogodbe pogojena s pridobitvijo zadevnih pomožnih storitev ali pa obvezna na podlagi teh določil in teh splošnih pogojev ali poslovnih pogojev in ali namen pogodbene sheme, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, dejansko ni bil, da se plačilo za izposojeni znesek delno izvzame iz pogodbe z zavezami glede teh pomožnih storitev, tako da ni v celoti v navedeni pogodbi in zato ne spada niti pod pojem „skupni stroški kredita za potrošnika“ niti pod pojem „EOM“ v smislu Direktive 2008/48.

45 Natančneje, v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 41 te sodbe, mora predložitveno sodišče preveriti, ali je bil namen nevključitve cene navedenih pomožnih storitev v EOM dejansko obiti prepoved iz člena 19(4) ZPK, ki določa, da ta obrestna mera ne sme presegati petkratnika zakonske obrestne mere zamudnih obresti v BGN in tuji valuti, določeni z odlokom sveta ministrov Republike Bolgarije.

46 Glede na te preudarke je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(g) Direktive 2008/48 razlagati tako, da stroški, povezani s pomožnimi storitvami k potrošniški kreditni pogodbi, ki potrošniku, ki kupi te storitve, dajejo prednost pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na razpolago izposojenega zneska ter možnost, da odloži odplačilo mesečnih obrokov ali zmanjša njihov znesek, spadajo pod pojem „skupni stroški kredita za potrošnika“ v smislu te določbe in zato pod pojem „EOM“ v smislu tega člena 3(i), če se pridobitev navedenih storitev izkaže za obvezno za pridobitev zadevnega kredita ali če te pomenijo shemo, namenjeno prikrivanju dejanskih stroškov tega kredita.

Drugo in tretje vprašanje

47 Najprej je treba poudariti, da čeprav se predložitveno sodišče v tretjem vprašanju sklicuje na člen 22(4) Direktive 2008/48, je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe, kot ga je pojasnilo to sodišče, razvidno, da se njegovi dvomi v bistu nanašajo na člen 23 te direktive.

48 Poleg tega, ker je Sodišče pristojno, da temu sodišču zagotovi vse elemente razlage, ki bi lahko bili koristni za razsodbo v zadevi v glavni stvari, tako da iz vseh elementov, ki jih je predložilo navedeno sodišče in zlasti iz obrazložitve predložitvene odločbe izlušči elemente prava Unije, ki jih je treba razložiti ob upoštevanju predmeta spora (glej v tem smislu sodbo z dne 22. aprila 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, točka 50 in navedena sodna praksa), je treba tretje vprašanje odgovoriti glede na ta člen 23.

49 Zato je treba šteti, da predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 10(2)(g) in člen 23 Direktive 2008/48 razlagati tako, da nasprotujeta temu, da se – kadar v potrošniški kreditni pogodbi ni navedena EOM, ki vključuje vse stroške iz člena 3(g) te direktive – za to pogodbo šteje, da je brez obresti in stroškov, tako da ugotovitev njene ničnosti povzroči, da zadevni potrošnik vrne le posojeno glavnico.

50 Za odgovor na ti vprašanji je treba po eni strani opozoriti, da je s členom 10(2) Direktive 2008/48 izvedena popolna harmonizacija elementov, ki morajo biti obvezno vključeni v kreditno pogodbo (glej v tem smislu sodbo z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, točka 56). Za to člen 10(2)(g) te direktive določa, da se v kreditni pogodbi jasno in jedrnato navedeta EOM in skupni znesek, ki ga mora plačati potrošnik, izračunana ob sklenitvi kreditne pogodbe.

51 Iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je navedba EOM v kreditni pogodbi bistvenega pomena, zlasti ker potrošniku omogoča, da presodi obseg svoje obveznosti (glej v tem smislu sodbo z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, točki 67 in 70).

52 Po drugi strani iz člena 23 Direktive 2008/48 v povezavi z njeno uvodno izjavo 47 izhaja, da čeprav izbira ureditve o kaznih, ki se uporabljajo za kršitve nacionalnih določb, sprejetih v skladu s to direktivo, ostaja v diskreciji držav članic, morajo biti tako določene kazni učinkovite, sorazmerne in odvračilne. To pomeni, da mora strogost navedenih kazni ustrezati teži kršitev, ki se z njimi sankcionirajo, med drugim zato, da se zagotovi resničen odvračilni učinek, pri čemer pa je treba spoštovati splošno načelo sorazmernosti (glej v tem smislu sodbo z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, točke od 61 do 63 in navedena sodna praksa).

53 Glede na bistveni pomen, ki ga ima navedba EOM v taki pogodbi za potrošnika, je Sodišče razsodilo, da lahko nacionalno sodišče po uradni dolžnosti uporabi nacionalno ureditev, ki določa, da se zaradi neobstoja te navedbe za odobreni kredit šteje, da je brez obresti in stroškov (glej v tem smislu sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, točka 77).

54 Sodišče je tudi razsodilo, da je treba v položaju, v katerem je bila v kreditni pogodbi navedena ocenjena EOM, njen natančen znesek pa je treba navesti po odobritvi kredita, tako sankcijo izgube pravice dajalca kredita do obresti in stroškov šteti za sorazmerno v smislu člena 23 Direktive 2008/48 (glej v tem smislu sodbo z dne 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, točke 18 in od 69 do 71).

55 V obravnavanem primeru je treba glede na bistvenost omembe EOM v potrošniški kreditni pogodbi, da bi se potrošnikom omogočilo, da se seznanijo s svojimi pravicami in obveznostmi, ter glede na zahtevo, da se v izračun te obrestne mere vključijo vsi stroški iz člena 3(g) Direktive 2008/48, šteti, da navedba EOM, ki ne odraža dosledno vseh teh stroškov, enako kot neobstoj

navedbe te obrestne mere potrošniku odvzame možnost, da določi obseg svoje obveznosti. Zato kazen, in sicer izguba pravice dajalca kredita do obresti in stroškov v primeru navedbe EOM, ki ne vključuje vseh navedenih stroškov, odraža težo take kršitve ter je odvračilna in sorazmerna.

56 Glede na zgoraj navedeno je treba na drugo in tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 10(2)(g) in člen 23 Direktive 2008/48 razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da se, kadar v potrošniški kreditni pogodbi ni navedena EOM, ki vključuje vse stroške iz člena 3(g) te direktive, za to pogodbo šteje, da je brez obresti in stroškov, tako da ugotovitev njene ničnosti povzroči to, da zadevni potrošnik vrne le posojeno glavnico.

Četrto vprašanje

57 Predložitveno sodišče s četrtim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogoji, ki se nanašajo na pomožne storitve k potrošniški kreditni pogodbi in ki potrošniku, ki kupi te storitve, dajejo prednost pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na razpolago izposojenega zneska ter možnosti odloga odplačevanja mesečnih obrokov ali zmanjšanja njihovega zneska, spadajo v glavni predmet te pogodbe v smislu te določbe in se torej izognejo presoji njihove nepoštenosti.

58 Najprej je treba ugotoviti, da čeprav sta bili v skladu z besedilom tega vprašanja pomožni storitvi iz postopka v glavni stvari določeni v pomožnem dogovoru k zadevni kreditni pogodbi, iz predloga za sprejetje predhodne odločbe taka navedba ni jasno razvidna. Ker pa so pogoji, ki se nanašajo na te storitve, neločljivo povezani s to pogodbo, brez te pogodbe ne morejo samostojno obstajati, stroški v zvezi z navedenimi storitvami pa so vključeni v načrt odplačila kredita. Te pogoje je zato treba analizirati v okviru navedene pogodbe in glede na njen predmet, ne glede na to, ali so navedeni v sami pogodbi ali v pomožnem dogovoru k tej pogodbi.

59 V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 4(2) Direktive 93/13 določa izjemo od mehanizma vsebinskega nadzora nad nepoštenimi pogoji, kot je določen v okviru sistema varstva potrošnikov, ki ga vzpostavlja ta direktiva, in da je zato treba to določbo razlagati ozko (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 34 in navedena sodna praksa).

60 Glede kategorije pogodbenih pogojev, ki spadajo pod pojem „glavni predmet pogodbe“ v smislu navedene določbe, je Sodišče razsodilo, da je treba te pogoje razumeti kot pogoje, ki določajo bistvena izpolnitvena ravnanja iz te pogodbe in ki jo kot taki opredeljujejo. Pogoji, ki so v primerjavi s pogoji, ki določajo bistvo pogodbenega razmerja, dodatni, pa ne morejo biti zajeti z navedenim pojmom (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točki 35 in 36 ter navedena sodna praksa).

61 Bistvena izpolnitvena ravnanja kreditne pogodbe so, da se dajalec kredita zaveže predvsem, da bo posojilojemalcu zagotovil določen znesek denarja, pri čemer pa se zadnjenavedeni zaveže predvsem, da bo ta znesek vrnil – praviloma skupaj z obrestmi – v določenih rokih (glej v tem smislu sodbo z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila), C-565/21, EU:C:2023:212, točka 18 in navedena sodna praksa).

62 Sodišče je ob upoštevanju obveznosti ozke razlage člena 4(2) Direktive 93/13 razsodilo, da ni mogoče šteti, da obveznost plačila storitev, povezanih s preučitvijo, odobritvijo in obravnavo posojila ali drugih podobnih storitev, ki so neločljivo povezane z dejavnostjo dajalca kredita, ki je

nastala z odobritvijo kredita, spada med bistvena izpolnitvena ravnanja, ki izhajajo iz kreditne pogodbe, kot so opredeljena v prejšnji točki te sodbe (sodba z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila), C-565/21, EU:C:2023:212, točki 22 in 23).

63 Spomniti je treba tudi, da se pogoji iz te določbe izognejo presoji njihove nepoštenosti le, če pristojno nacionalno sodišče v okviru presoje vsakega posamičnega primera meni, da jih je prodajalec ali ponudnik napisal jasno in razumljivo (sodba z dne 5. junija 2019, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, točka 31 in navedena sodna praksa).

64 V obravnavanem primeru je glede opredelitve pogojev, ki se nanašajo na stroške v zvezi s pomožnimi storitvami iz postopka v glavni stvari, iz predložitvene odločbe razvidno, da se te storitve nanašajo na prednost, ki je dana potrošniku, ki jih kupi, pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na voljo izposojenega zneska ter na možnost odloga plačila mesečnih obrokov ali zmanjšanja njihovega zneska.

65 Glede na sodno prakso, navedeno v točkah 61 in 62 te sodbe, torej ni razvidno, da bi se navedene storitve nanašale na samo bistvo zadevnega pogodbenega razmerja, in sicer na eni strani na to, da dajalec kredita da na razpolago denarni znesek, in na drugi strani na vračilo tega zneska, praviloma skupaj z obrestmi, v skladu z določenimi roki, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče.

66 Poleg tega, če predložitveno sodišče po preučitvi, ki jo mora opraviti v okviru prvega vprašanja, ugotovi, da bi morali biti stroški pomožnih storitev iz postopka v glavni stvari vključeni v „skupne stroške kredita za potrošnika“ v smislu člena 3(g) Direktive 2008/48 in posledično v EOM v smislu tega člena 3(i), to ne pomeni, da za pogoje, ki se nanašajo na te stroške, samodejno velja izključitev iz člena 4(2) Direktive 93/13.

67 Sodišče je namreč v točki 47 sodbe z dne 26. februarja 2015, Matei, (C-143/13, EU:C:2015:127), razsodilo, da natančnega obsega pojmov „glavni predmet“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13 ni mogoče opredeliti s pojmom „skupni stroški kredita za potrošnika“ v smislu člena 3(g) Direktive 2008/48. Tako dejstvo, da so različne vrste stroškov vključene v skupne stroške potrošniškega kredita, ni odločilno za ugotovitev, da ti stroški spadajo med bistvena izpolnitvena ravnanja zadevne kreditne pogodbe (glej v tem smislu sodbo z dne 3. septembra 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 in C-252/19, EU:C:2020:631, točka 69).

68 Glede na zgornje preudarke je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogoji, ki se nanašajo na pomožne storitve k potrošniški kreditni pogodbi in ki potrošniku, ki kupi te storitve, dajejo prednost pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na razpolago izposojenega zneska ter možnost odloga odplačevanja mesečnih obrokov ali zmanjšanja njihovega zneska, načeloma ne spadajo v okvir glavnega predmeta te pogodbe v smislu te določbe in torej niso izvzeti iz presoje njihove nepoštenosti.

Peto vprašanje

69 Predložitveno sodišče s petim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 v povezavi s točko 1(o) Priloge k tej direktivi razlagati tako, da je pogoj iz potrošniške kreditne pogodbe, ki zadevnemu potrošniku omogoča, da mesečne obroke kredita odloži ali reprogramira v zameno za plačilo dodatnih stroškov, čeprav ni gotovo, da bo ta potrošnik to možnost izkoristil, nepošten.

70 Priloga k Direktivi 93/13, na katero napotuje člen 3(3) te direktive, vsebuje okvirni in neizčrpen seznam pogojev, ki se lahko štejejo za nepoštene, med katerimi so v točki 1(o) te priloge navedeni pogoji, katerih cilj ali učinek je obveznost potrošnika, da izpolni vse njegove obveznosti, če prodajalec ali ponudnik tega ne stori.

71 Iz te točke 1(o) je razvidno, da se ta ne nanaša na pogoj v kreditni pogodbi, ki zadevnemu potrošniku omogoča odlog ali reprogramiranje mesečnih obrokov kredita s plačilom dodatnih stroškov, saj tak pogoj določa morebitno obveznost, ki jo mora prodajalec ali ponudnik načeloma izpolniti, v zameno za stroške, ki ustrezajo večji fleksibilnosti, ki jo ima potrošnik pri izpolnjevanju te pogodbe.

72 Vendar to ne pomeni, da takega pogoja ni mogoče šteti za nepoštenega v smislu člena 3(1) Direktive 93/13, če ni bil posamično dogovorjen in če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih strank, ki izhajajo te pogodbe.

73 Glede vprašanja, ali je poseben pogodbeni pogoj nepošten, člen 4(1) Direktive 93/13 določa, da je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

74 Vsekakor je treba opozoriti, da je pri presoji morebitne nepoštenosti pogodbenega pogoja predložitveno sodišče pristojno, da ta pogoj kvalificira glede na okoliščine obravnavanega primera, Sodišče pa je pristojno, da iz določb Direktive 93/13 izpelje merila, ki jih nacionalno sodišče lahko ali mora uporabiti pri presoji pogodbenih pogojev glede na te določbe (sodba z dne 10. septembra 2020, A (Podnajem socialnega stanovanja), C-738/19, EU:C:2020:687, točka 31 in navedena sodna praksa).

75 Iz tega sledi, da mora v obravnavanem primeru predložitveno sodišče ugotoviti, ali je treba pogoj, ki zadevnemu potrošniku omogoča odlog ali reprogramiranje mesečnih obrokov kredita s plačilom dodatnih stroškov, ne glede na to, ali ta potrošnik take storitve dejansko uporabi, šteti za nepošten glede na vse okoliščine, ki so obstajale ob sklenitvi kreditne pogodbe.

76 Pri tem sta tako preglednost tega pogoja, kot se zahteva v členu 5 Direktive 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 10. junija 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, točka 62 in navedena sodna praksa), kot tudi polje proste presoje, ki ga ima dajalec kredita ob zahtevi za spremembo načrta odplačila kredita, merili, ki ju je treba upoštevati pri presoji nepoštenosti navedenega pogoja in zlasti morebitnega pogodbenega neravnotežja, ki ga ta ustvarja.

77 V zvezi z zadnjenavedenim mora predložitveno sodišče pretehtati tudi znesek dodatnih stroškov, nastalih zaradi pridobitve zadevne storitve, in znesek odobrenega kredita, pri čemer mora upoštevati tudi vse stroške, povezane s kreditno pogodbo iz postopka v glavni stvari. Sodišče je namreč razsodilo, da če je iz kvantitativne ekonomske presoje razvidno znatno neravnotežje, ga je mogoče ugotoviti, ne da bi bilo treba preučiti druge elemente. V primeru kreditne pogodbe se takšna ugotovitev lahko poda zlasti, če storitev, opravljenih v zameno za stroške brez obresti, ni mogoče razumno vključiti med dajatve, opravljene v okviru sklenitve ali upravljanja te pogodbe, ali če so zneski, naloženi potrošniku iz naslova stroškov odobritve in upravljanja kredita, očitno nesorazmerni glede na posojeni znesek (sodba z dne 23. novembra 2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, točka 47 in navedena sodna praksa).

78 Glede na zgornje preudarke je treba na peto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je pogoj iz potrošniške kreditne pogodbe, ki zadevnemu potrošniku omogoča, da odloži ali reprogramira mesečne obroke kredita s plačilom dodatnih stroškov, čeprav ni gotovo, da bo ta potrošnik to možnost izkoristil, lahko nepošten, zlasti če so ti stroški očitno nesorazmerni glede na znesek odobrenega kredita.

Šesto vprašanje

79 Predložitveno sodišče s šestim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki omogoča, da se potrošniku naloži plačilo dela stroškov postopka, kadar se po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi njegove nepoštenosti le delno ugodi njegovemu zahtevku za vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal na podlagi tega pogoja.

80 To sodišče se zlasti sprašuje, ali se razlaga, do katere je Sodišče prišlo v točki 99 sodbe z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578), uporabi le, če je v praksi nemogoče ali pretirano težko določiti obseg pravice potrošnika do vračila zneskov, ki jih je plačal na podlagi pogoja, ki je bil razglašen za nepoštenega, ali pa se ta razlaga uporablja tudi v vseh položajih, v katerih je bilo njegovemu zahtevku za vračilo teh zneskov ugodeno le delno.

81 Navedeno sodišče meni, da če ne bo v celoti ugodilo zahtevku osebe S. R. G. s tem, da razsodi, bodisi da pogoji, ki so se nanašali na pomožni storitvi iz postopka v glavni stvari, spadajo v okvir glavnega predmeta pogodbe v smislu člena 4(2) Direktive 93/13, bodisi da stroški v zvezi s tema storitvama ne bi smeli biti vključeni v EOM v skladu z Direktivo 2008/48, bodisi da je treba predlogu v zvezi z tem, da dajalec kredita izgubi svojo pravico do obresti in stroškov ugoditi le delno, bi moralo odločiti tudi o porazdelitvi stroškov na podlagi člena 78 GPK.

82 Opozoriti je treba, da porazdelitev stroškov sodnega postopka pred nacionalnimi sodišči spada v postopkovno avtonomijo držav članic, s pridržkom spoštovanja načel enakovrednosti in učinkovitosti (sodba z dne 22. septembra 2022, Servicios prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, točka 34 in navedena sodna praksa).

83 Čeprav načelo učinkovitosti na splošno ne nasprotuje temu, da potrošnik nosi nekatere sodne stroške, kadar vloži tožbo za ugotovitev nepoštenosti pogodbenega pogoja (sodba z dne 7. aprila 2022, Caixabank, C-385/20, EU:C:2022:278, točka 51), je treba ugotoviti tudi, da Direktiva 93/13 potrošniku daje pravico, da se obrne na sodišče za ugotovitev nepoštenosti pogodbenega pogoja in za zavrnitev njegove uporabe, pri čemer je treba ohraniti učinkovitost te pravice. Zato ureditev razdelitve stroškov v takem postopku potrošnika ne sme odvračati od uveljavljanja te pravice (glej v tem smislu sodbo z dne 22. septembra 2022, Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC, C-215/21, EU:C:2022:723, točka 37 in navedena sodna praksa).

84 V točki 99 sodba z dne 16. julija 2020, Caixabank in Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (C-224/19 in C-259/19, EU:C:2020:578), je Sodišče razsodilo, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 ter načelo učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujejo ureditvi, ki omogoča, da se del stroškov postopka naloži potrošniku glede na višino neupravičeno plačanih zneskov, ki so mu bili vrnjeni po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi njegove nepoštenosti, saj taka ureditev ustvarja znatno oviro, ki lahko potrošnike odvrača od izvrševanja pravice do učinkovitega sodnega nadzora nad morebitno nepoštenostjo pogodbenih pogojev, kot jo podeljuje Direktiva 93/13.

85 Postopkovna ureditev odmere stroškov, na katero se je nanašala zadeva, v kateri je bila izdana ta sodba, je omogočala, kot izhaja iz točke 94 te sodbe, da se prodajalcu ali ponudniku ne naloži plačilo vseh stroškov, če je bilo v celoti ugodeno tožbi za ugotovitev ničnosti nepoštenega pogodbenega pogoja, ki jo je vložil potrošnik, vendar je bilo le delno ugodeno tožbi za vračilo zneskov, plačanih na podlagi tega pogoja.

86 Iz sodne prakse, ki izhaja iz navedene sodbe, je razvidno, da v položaju, v katerem so predlogi za ugotovitev ničnosti pogodbenega pogoja zaradi nepoštenosti v celoti sprejeti, zgolj dejstvo, da je vračilo zneskov, plačanih na podlagi tega pogoja, le delno zaradi obstoja kontradiktorne prakse, ki lahko potrošniku prepreči, da pravilno količinsko opredeli svoj zahtevek za vračilo teh zneskov, ne dopušča, da se potrošniku naloži del stroškov postopka glede na višino neupravičeno plačanih zneskov, ki so mu bili vrnjeni.

87 Zato ni mogoče izključiti, da je lahko potrošnik primoran nositi del stroškov, ki so mu nastali zaradi vložitve tožbe za ugotovitev nepoštenosti pogodbenega pogoja, če je bilo po ugotovitvi ničnosti tega pogoja delno ugodeno njegovemu zahtevku za vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal na podlagi tega pogoja, zlasti kadar ta potrošnik svoje pravice izvršuje v slabi veri. Če pa je, potem ko je bilo tožbi za ugotovitev ničnosti ugodeno, zahtevku za vračilo ugodeno le delno, ker je navedenemu potrošniku v praksi onemogočeno ali čezmerno oteženo določiti obseg njegove pravice do vračila teh zneskov, lahko postopkovna ureditev, v skladu s katero mora isti potrošnik nositi del stroškov v zvezi s takim postopkom, tega potrošnika odvrne od izvrševanja pravic, ki mu jih daje Direktiva 93/13.

88 Glede na te preudarke je treba na šesto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti razlagati tako, da nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki omogoča, da se potrošniku naloži, da nosi del stroškov postopka, kadar se po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi njegove nepoštenosti le delno ugodi njegovemu zahtevku za vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal na podlagi tega pogoja, ker je v praksi onemogočeno ali pretirano težko določiti obseg pravice tega potrošnika, kar zadeva vračilo teh zneskov.

Stroški

89 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

1. **Člen 3(g) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS**

   je treba razlagati tako, da

   stroški, povezani s pomožnimi storitvami k potrošniški kreditni pogodbi, ki potrošniku, ki kupi te storitve, dajejo prednost pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na razpolago izposojenega zneska ter možnost, da odloži odplačilo mesečnih obrokov ali zmanjša njihov znesek, spadajo pod pojem „skupni stroški kredita za potrošnika“ v smislu te določbe in zato pod pojem „efektivna obrestna mera“ v smislu tega

člena 3(i), če se pridobitev navedenih storitev izkaže za obvezno za pridobitev zadevnega kredita ali če te pomenijo shemo, namenjeno prikrivanju dejanskih stroškov tega kredita.

2. **Člen 10(2)(g) in člen 23 Direktive 2008/48**

je treba razlagati tako, da

ne nasprotujeta temu, da se – kadar v potrošniški kreditni pogodbi ni navedena efektivna obrestna mera, ki vključuje vse stroške iz člena 3(g) te direktive – za to pogodbo šteje, da je brez obresti in stroškov, tako da ugotovitev njene ničnosti povzroči to, da zadevni potrošnik vrne le posojeno glavnico.

3. **Člen 4(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah**

je treba razlagati tako, da

pogoji, ki se nanašajo na pomožne storitve k potrošniški kreditni pogodbi in ki potrošniku, ki kupi te storitve, dajejo prednost pri preučitvi njegove vloge za kredit in dajanju na razpolago izposojenega zneska ter možnost odloga odplačevanja mesečnih obrokov ali zmanjšanja njihovega zneska, načeloma ne spadajo v okvir glavnega predmeta te pogodbe v smislu te določbe in torej niso izvzeti iz presoje njihove nepoštenosti.

4. **Člen 3(1) Direktive 93/13**

je treba razlagati tako, da

je pogoj iz potrošniške kreditne pogodbe, ki zadevnemu potrošniku omogoča, da odloži ali reprogramira mesečne obroke kredita s plačilom dodatnih stroškov, čeprav ni gotovo, da bo ta potrošnik to možnost izkoristil, lahko nepošten, zlasti če so ti stroški očitno nesorazmerni glede na znesek odobrenega kredita.

5. **Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 v povezavi z načelom učinkovitosti**

je treba razlagati tako, da

nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki omogoča, da se potrošniku naloži, da nosi del stroškov postopka, kadar se po ugotovitvi ničnosti pogodbenega pogoja zaradi njegove nepoštenosti le delno ugodi njegovemu zahtevku za vračilo zneskov, ki jih je neupravičeno plačal na podlagi tega pogoja, ker je v praksi onemogočeno ali pretirano težko določiti obseg pravice tega potrošnika, kar zadeva vračilo teh zneskov.

Podpisi